

GERDA VAN WAGENINGEN

De visserszoon

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

‘Doe de deur dicht,’ kreet Hanna Overgaauw vanuit de bedstee tegen haar tienjarige pleegdochter Saskia. Het meisje kon niet verhinderen dat er een snerpende kou mee naar binnen kwam. Hanna huiverde en keek hulpzoekend naar haar dochter Doortje. Deze stond bij het fornuis en roerde in een pan sterk verdunde erwtensoep. Het meisje had een mand turf gehaald, maar hoe hard het fornuis ook loeide, koud was het en koud bleef het in het kleine paardenknechtshuisje dat hoorde bij de grote herenboerderij die de naam ‘Het Paradijs’ droeg. Hanna kreunde vanuit de bedstee, zelfs daar was het koud, ondanks een warme kruik aan haar voeten.

De bevalling van haar achtste kind was begonnen. De baker was onderweg, had haar man Jaap daarnet gezegd, voor hij terug moest naar de paarden in de stallen, waar het vee opeenstond, hinnikend van de kou.

Koning Winter hield het hele land in een

ongekend ijzige greep en deed dat inmiddels al wekenlang. De rivieren rond het eiland waren dichtgevroren. Waaghalzen sprongen over de verraderlijke ijsschotsen, alle schepen lagen werkeloos vastgevroren in een dikke ijslaag en veel mensen waren ziek geworden door de kou en vooral de schrale voeding. Het was een van de meest barre winters sinds mensenheugenis. Zelfs in deftige boerderijen werd kou geleden, omdat de grote huizen eenvoudig niet warm te stoken waren. Met kruiken en dekens probeerden de mensen een beetje op temperatuur te blijven en vaker dan anders werd er een borrel genomen om de lichaamstemperatuur een beetje op niveau te houden. Iedereen snakke naar de dooi, maar niets wees erop dat die snel zou komen.

Hanna kreunde met opeengeklemdde lippen. Voor het eerst vroeg ze zich af waarom er weer een kind had moeten komen. Het was in de afgelopen tien jaar vol geworden in hun huisje. Veel te vol, maar Jaap was een schat en hij was behoorlijk aangeslagen geweest toen hij ontdekte dat ze weer zwanger was. Hij had haar beloofd zijn mannelijke lusten voortaan beter in bedwang te houden, want nog meer kinderen wilden ze niet. Tien mensen in het

kleine eenkamerwoninkje was al veel te veel. In andere arbeidershuisjes was het weliswaar niet veel anders, sterker nog, tien of meer kinderen waren eerder regel dan uitzondering, maar soms schonk God Zijn rijkdom wat ongewenst en had een mens liever iets meer zegen in zijn beurs dan bij zijn kinderschaar.

Doortje boog zich over de bedstee. De andere kinderen waren boven op het tochtige zoldertje dicht bij elkaar gekropen onder alle dekens die er maar waren, in een poging om warm te blijven. Ze hielden zich muisstil. Zeven waren het er. Vijf halfbroertjes en zusjes en het pleegkind Saskia, van wie alleen Doortje wist dat ze niet dezelfde vader en moeder had als de anderen. Doortje wist alles. Doortje wist te veel. De jonge vrouw zuchtte. Ze wist zelfs dat zij en Saskia nichtjes waren, al was dat iets wat geheim moest blijven.

‘Moe? Gaat het een beetje?’

‘Het is een zware bevalling, meisje. Ik hoop maar dat het de laatste keer is.’ Ze dacht aan de belofte van Jaap, maar net als zoveel andere vrouwen wist ze dat goede voornemens snel wegebden als de lichamelijke verlangens sterk opspeelden en bij mannen gebeurde dat al te licht. Ze zuchtte en beet op

haar lip om het niet uit te schreeuwen bij een nieuwe wee, sterker, pijnlijker dan de vorige. Het begon op te schieten en dat was maar goed ook, want ze was zo vreselijk moe en ze wilde het niet uitschreeuwen van de pijn, zich maar al te goed van bewust van de angstige kinderen die op de zolder opeengepakt lagen te wachten tot alles voorbij was. Moe was ziek, was hun verteld. En o wonder, straks hadden ze onverwacht bezoek gekregen van de ooievaar. Hanna glimlachte vaag ondanks een nieuwe pijngolf.

‘U maakt zich te veel zorgen.’ Doortje legde, zonder daar erg in te hebben, haar handen op de strakgespannen buik van haar moeder. De pijn verdween bijna helemaal.

‘Je hebt de gave, meisje,’ klonk het zwakjes.

‘Ik wil die niet hebben, moe. Ik wil gewoon zijn, net als andere mensen.’

Hanna knikte. Ze begreep dat beter dan wie dan ook. Ze had het tweede gezicht, zoals dat in de volksmond heette. Haar leven lang had ze mensen van hun pijnen en kwalen afgeholpen, soms met succes en soms ook niet, evengoed als een dokter niet iedereen beter kon maken. Haar grootmoeder had eveneens

het tweede gezicht gehad en Hanna, die bij haar was opgegroeid, had er een vreselijke jeugd door gehad. Ze was als klein kind door de meeste mensen met de vinger nagewezen. Sommige mensen waren er vast van overtuigd dat de duivel zelfs betrokken was bij haar 'kunsten'. Maar Doortje was indertijd tot haar grote opluchting geboren zonder het vlies. Zijzelf was wél met de helm geboren, had opoe haar indertijd verteld. En toch bleek ook Doortje de gave te hebben, minder sterk dan zij, dat wel, maar misschien kwam dat ook omdat het meisje er absoluut niets van wilde weten.

'Dit is beter zo.'

'U bedoelt dat ik de pijn heb weggenomen?'

'Het is minder geworden. Nu duurt het niet lang meer. En maak je geen zorgen, hoor. Alles gaat zoals het hoort te gaan.'

'Weet u het zeker?'

Hanna knikte. 'Als het anders was, zou ik dat al geweten hebben. Het wordt een gezond meisje.' Moeder en dochter glimlachten naar elkaar. Een uur later, zelfs nog voor de baker er was, kon Doortje Saskia naar de grote hoeve sturen om de vader te vertellen dat hij er

een gezonde dochter bij had en dat moeder en kind lagen te rusten. Doortje waste het nieuwe zusje en bakerde het in. Nelleke zou ze gaan heten. 'En het is de laatste, dat hoop ik van harte,' zuchtte Hanna voor ze in slaap viel. Doortje haalde de andere kinderen van zolder, zodat ze zich wat konden warmen bij het fornuis. Ze beduidde hen stil te zijn, zodat moe kon slapen. De slaap zou haar weer gezond maken, en ze liet hen kijken naar het kleine kindje dat in de bedstee in de kribbe lag, vlak bij moe. Doortje roerde nogmaals in de pan met erwtensoep, die op een hoekje van het fornuis langzaam warm was geworden.

Aan eten hadden ze gelukkig nooit gebrek gehad. Schraalhans was wel keukenmeester, maar honger hoefden ze niet te lijden. Ze zuchtte en dacht eraan, dat ze nu snel een nieuw dienstje moest zoeken. Nadat ze hierheen verhuisd waren omdat haar stiefvader als paardenknecht ging werken op deze prachtige boerderij vlak bij Oud-Beijerland, was ze zelf als jong dienstmeisje achtergebleven bij hun vroegere boerin, Anna Oversluizen, die een huisje had gekocht in het dorp. Drie maanden geleden was de vrouw overleden en

toen had Doortje met haar moeder afgesproken haar te helpen tot na de bevalling. Nu was die achter de rug. Voor het eerst van haar leven zou ze bij vreemde mensen uit dienen moeten. Ze zag er huizenhoog tegen op. Maar kom, nu moest ze zich eerst maar richten op het hier en nu. Moe lag in de bedstee en er waren hongerige magen die gevuld moesten worden, een grote gezinswas die moest worden gedaan, en ze kon nog wel een paar dingen bedenken.

Jaap Overgaauw kwam tegen etenstijd bij zijn vrouw en het nieuwe kind kijken. 'Gelukkig is het goed gegaan,' mompelde hij, terwijl hij even met een vinger over de wang van zijn slapende vrouw streek, zichzelf nogmaals voorhoudend dat Hanna deze zware weg niet nog een keer hoefde te gaan. De baker verscheen eindelijk, maar kon meteen weer weg. Ze mompelde dat de baby had moeten wachten, maar Doortje trok zich niets van de vrouw aan.

Toen Hanna kort daarna even wakker werd, was het gezin aan tafel gegaan en lieten de kinderen zich door Doortje soep opscheppen. De erwtensoep was warm. Iedereen kreeg een vol bord met een snee brood erbij. Jaap

Overgaauw dankte God voor het nieuwe kind en het leven van zijn vrouw, dat gespaard had mogen blijven. Ze leefden dicht bij het paradijs, hield hij zijn kinderen voor. Letterlijk, want de grote herenboerderij waar hij paardenknecht was, heette zo, maar belangrijker was dat ze beseften dat ze weliswaar niet rijk waren, arm te noemen zelfs, maar dat ze voldoende te eten hadden en een dak boven hun hoofd, dat ze gezond waren en dat ze woonden in een prachtige schepping van God en derhalve ook zo gezien bijna in het paradijs leefden.

‘Maar hier is geen engel om ons weg te jagen,’ knikte de oudste zoon en Jaap Overgaauw schoot bulderend in de lach. Hanna in de bedstee glimlachte. Ze was gelukkig. En dat was zeker iets om voor te danken. Ze sloot haar ogen en deed dat in alle stilte. Haar man gaf haar een snelle zoen, voor hij zich teruggaastte naar zijn paarden. Hanna viel opnieuw in slaap, met een gerust hart, want Doortje zorgde immers voor alles.

‘Doortje?’

Ze schrok op en vergat de werkkleren van haar vader in de wastobbe, die ze aan het boe-

nen was in een poging om ze schoon te krijgen. Haar rug voelde pijnlijk aan. Zo jong als ze was, wist ze hoe zwaar het was om voor een groot gezin te moeten zorgen.

‘Zo, Jan, mag je zomaar weg van de boer?’

De knecht grinnikte. ‘Ik ben momenteel loopmeisje van de boerin, geloof ik. Ik moest wat eieren en een beetje boter brengen voor je moeder. Ze laat haar groeten en gelukwensen met de baby.’

Ze knikte en droogde haar handen af aan haar blauwe werkschort. Jan de Nooijer was een vrolijke kerel en ze wist best dat hij een oogje op haar had. Hij maakte altijd grapjes met haar, maar leidde verder een nogal zorgeloos bestaan, zei men over hem. Net als zijn moeder. Die lachte om alles. Doortje huiverde. ‘Kwam er maar een einde aan de kou.’

‘Ja, dat wensen we allemaal, maar het ziet er niet naar uit.’

‘Zal ik een kom koffie voor je warm maken, Jan?’

‘Graag. Dat stoffige dorsen is niets gedaan. Ik ben blij dat ik de juffrouw zo nu en dan mag helpen met klusjes.’

‘Ze heeft veel pijn nu met die kou.’

‘De kou is voor ons allemaal een opgaaf.’